

**BODROGI FERENC MÁTÉ – CZIMER GYÖRGYI – FÚZFA
BALÁZS – SZAKÁLY SZILVIA: ÉLMÉNYKÖZPONTÚ
IRODALOMTANÍTÁS. KREATIVITÁS, PRODUKTIVITÁS,
KULTÚRAKEZELÉS A DIGITÁLIS KORBAN. 2016. SAVARIA
UNIVERSITY PRESS, SZOMBATHELY.**

Fuxreiter Fanny: Élmény és irodalom

Kell-e az irodalomtanítás jövője miatt aggodnunk? E kérdés megválaszolásához a hétköznapi viták mellett mindig érdemes körülnézni a könyvpiacra is. Az *Élményközpontú irodalomtanítás* című kötet a tanítási módszerek megújításának témájával foglalkozik. A szerzők az MTA Szakmódszertani kutatócsoportjaként működtek 2015-ben. Megbízásukat egy új, „másik” irodalomtanítási paradigma kidolgozására kapták, s munkájuk eredményeként a mű az Irodalomtanítás Innovációjának Országos Műhelye támogatásával, az IROM-könyvek harmadik köteteként jelenhetett meg.

A könyvben mind a négy szerző egy-egy saját fejezetet jegyez, eredményeiket tehát külön-külön tárják az olvasóközönség elé. A kiindulópont azonban közös: mindannyian egy valódi változás programjának megfogalmazására tesznek kísérletet. E program jegyében természetes, hogy a kötet az elméleti megközelítés mellett be is mutatja a gyakorlatban használható módszereket, példákat.

Világos magyarázatok, érthető nyelvezet teszik jól olvashatóvá a könyvet. Bár elsősorban szaktanárok számára íródott, az előszóban Fűzfa Balázs mindazokat meg szólítja, „akik aggódnak tantárgyunk jövő-

jéért”. Akkor is érdemes tehát forgatnunk a kötetet, ha csupán érdeklődünk a téma iránt, s nem rendelkezünk magyartanári képzettséggel.

A szerzők már a címadással elvetik a hagyományos irodalomtanítási módszert, amely az irodalmi kánon értelmezésére és

egy valódi változás
programjának
megfogalmazására tesznek
kísérletet

a történeti kontextusra támaszkodik, emellett pedig kevés helyet hagy az egyéni értelmezéseknek és a diákok kreativitásának. A kötetben a fentiekkel szemben egy innovatív, az irodalomtanítást

drámapedagógiai elemekkel és kreatív írástanítással vegyítő, élményközpontú paradigma bontakozik ki a diákok olvasóvá és irodalomszerető felnőtté neveléséről. A szerzők egyetértenek abban, hogy az irodalomtanítás megújítása elengedhetetlen, nem halogatható tovább. Mert bár az analfabetizmus csökken, a funkcionális analfabetizmus nem. Azaz sokan – bár megtanultak olvasni –, a gyakorlatban nem tudják használni szövegértési képességeiket, élvezetből olvasni pedig egyáltalán nem szoktak.

A kötet a digitális kor kihívásaira keresi a választ, és a szerzők a feladatok, projektek kidolgozása során végig szem előtt tartják ezt a szempontot. Tudatosan építik be a tevékenységekbe az IKT-eszközöket,

lehetőségként kezelve őket. A tananyagot igyekeznek a mai gyerekek érdeklődéséhez és kultúrafogyasztási szokásaihoz igazítani, és nem fordítva.

Noha a kötetben hangsúlyt kap a tehetség gondozás, a bemutatott módszerek mindegyike univerzális: szakköri és tanórai keretben is alkalmazhatóak. E tekintetben specifikum, hogy a bemutatott feladatok többsége a középiskolai szintre vonatkozik, és ilyenkor, a megfelelő alapok nélkül már többnyire késő az olvasóvá nevelés elkezdése. A legnehezebb helyzetben azok a középiskolai tanárok vannak, akik olyan szegényebb térségekben tanítanak, ahol a diákok nemigen találkoznak az olvasást támogató otthoni mintákkal. A szerzők ezeknek a pedagógusoknak is hatékony segítséget szeretnének nyújtani.

Az első fejezet, Fűzfa Balázs *Élményközpontú irodalomtanítás a harmadik évezredben* című írása forradalmian új elméletek vázolása helyett inkább

alapos betekintést nyújt már megvalósított projektekbe. Ezek egyike, *A tizenkét legszebb vers* egy olyan nagyszabású vállalkozás volt, melynek megálmodói a kiválasztott versekkel kapcsolatban adtak ki köteteket, valamint utazó konferenciatorozatot szerveztek. A konferenciák részeként zajlott többek közt a *Nagy Versmondás* is, melynek során egyszerre akár több mint ezer fiatal szájából hangzott el egy-egy vers. De említhetjük a 2015-ös *Írócímborákat* is. E projekt keretében egy-egy osztálynyi gimnazista tanuló egy-egy kortárs íróval párban alkotott azonos hívószavakra költeményeket, kispórái alkotásokat és rajzokat.

A szerzők fontos, jelentésteli új kifejezéseket is igyekeznek bevezetni. Például a Bodrogi Ferenc Máté által írt

fejezet (*A fesztiválizáció paradigmája: reflektált élményközpontúság*) középpontjában a fesztiválizáció fogalma áll. A szerző így magyarázza a módszert:

„Ez a bizarr nyelvhelyességű fogalom, hogy ’fesztiválizáció’, tulajdonképpen „fesztivállá változtatást” jelent. Olyan tudatos viszonyulást egy mindenkor magyarórához, mely nem a reprodukzív bevésést, hanem az esztétikai találkozás általi produktív (társ)alkotást helyezi az óra középpontjába. [...] Mindazt, amit a művekről útravalóul kap a diák, nem uniformizáló leckefelmondásként, hanem kreativitásra ösztönző életviteli tudásként gondoljuk megképezni, melynek a már-már ünnepnapra nyomtatott tudásformák mellett az egyre hétköznapibbá váló digitális tudás legalább ugyanolyan súllyal szerkesztés része. Melynek nem a halott írók nemzeti örökhagyása a lényege, hanem az „élő”, akár régi irodalmiság mindannyiunk életébe potenciálisan belépő izgalmas egység. Melynek nem a normatív, hanem a hangsúlyosan *motiváló, innováló* tananyagszervezés a működtető elve.” (47. o.)

a diákok nemigen találkoznak az olvasást támogató otthoni mintákkal

Szakály Szilvia a műfordítás problematikáját járja körbe a *Fordítás, műfordítás és irodalomtanítás* című fejezetében. Ahogy Fűzfa Balázs, ő sem feltétlenül új tartalmakat keres, sokkal inkább összefüggéseket. Először a Z-generáció és az irodalmi szövegek kapcsolatáról ír, majd az egyensúlyt keresi a követelmények, elvárások és a diákok érdeklődése között. Mindkét esetben konkrét példákon keresztül nyújt segítséget a gyakorló pedagógusoknak. Alapos, minőségi szö-

vegfeldolgozást mutat be – jobbat, mint a legtöbb tankönyv.

A negyedik, utolsó fejezet a *Bevezetés a szépirodalmi szövegek írásába (módszertani segédanyag diákok és szakkörvezetők számára)*, melyben Czimer Györgyi a kreatív írás tanításáról beszél. Elszakadva az órarendi magyarórától, szakköri tevékenységhez nyújt módszertani segédanyagot. Saját szavaival élve „A szakköri tematika elsősorban a szépirodalmi szövegek alkotásának technikáit próbáltatja ki, vagyis mesterszereket gyakoroltat a leendő írópalántákkal.” A költőszakkör pedig „bevezet a versírás problémamegoldó folyamatába”. (131.o.) Módszerei között kiemelt helyet kap a fantázia kibontakoztatása, a spontán alkotás megtanítása és a felolvasás fejlesztése. A tanárszerep átalakulása ebben a helyzetben elengedhetetlen. „A konstruktív pedagógia, az interaktív, reflektív, befogadásközpontú irodalomtanítás és tehetségfejlesztés megkívánja a tanári szerep újraértelmezését is. A tanárnak el kell fogadnia, hogy a tudás megszerzésének számos forrása van, az alkotásnak, egy-egy irodalmi műnek számos olvasata.” (132.o.) A tanár kikerül a középpontból, és facilitáló szerepet fog betölteni. „Bízni kell abban, hogy tanítványai akkor is eredményesen tudnak gondolkodni, tevékenykedni, ha ő személyesen éppen nincs jelen a folyamatban.” (132.o.) A bevezetés után a szerző tizenhárom foglalkozástervet tár az

olvasó elé, ezzel elegendő alapot adva egy féléves szakkör megszervezéséhez.

Mind a négy szerző hoz megvalósítható és fantáziadús feladat- és projektötleteket. Köztük Bodrogi Ferenc Máté és Czimer Györgyi azok, akik írásukban új iskolapedagógiai szemléletmódot is kínálnak az olvasóknak a fesztivalizáció és a kreatív írástanítás bemutatásával.

Hiányoltam a kötetből az olvasóvá nevelésről szóló viták egyik központi kérdésének tematizálását: mindegy-e, mit

olvas a gyerek, ha olvas? Hagyjuk-e, hogy teljes mértékben ő válassza meg az olvasmányait, vagy kötelességünk a minőségi irodalom irányába terelni az érdeklődését? A szerzők állásfoglalása nem világos: az elméleti bevezetőkből

a szerzők a gyerekek érdeklődéséhez igazított, izgalmas feladatötleteket adnak a magyartanároknak

kiemelik, hogy fontosnak tartják a gyerekek érdeklődésének központba helyezését, a feladatok, projektek bemutatásánál azonban úgy tűnt, a szépirodalmi kánon mellett teszik le a voksukat. Összességében azonban a kutatócsoport tagjainak kötete egyesíti magában a gyakorlati feladatgyűjtemények és az olvasóvá nevelésről szóló elméleti írások erősségeit. A szerzők a gyerekek érdeklődéséhez igazított, izgalmas feladatötleteket adnak a magyartanároknak, az elméleti bevezetőkből pedig hasznos tudást nyújtanak a bemutatott módszerekről. Mindezt bevonó, reményteljes küldetésstudattal, amellyel esetleg új embereket győzhetnek meg ügyüknek.